

Forfatter: Gyllembourg-Ehrensward, T. C.

Titel: Udrag fra Ægtestand

Citation: Gyllembourg-Ehrensward, T. C.: "Ægtestand", i Gyllembourg-Ehrensward, T. C.: *Ægtestand*, udg. af Vibeke Blaksteen, Daneklærerforeningen/Skov, cop. 1982, s. 215. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-gyllem15-shoot-idm140012812657616/facsimile.pdf> (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Ægtestand

Samtidskritik

Det er væsentligt for forståelsen af Thomasine Gyllembourgs forfatterskab at undersøge, hvilke rammer tidens herskende kunstsyn og litterære kritik sætter for det kunstneriske udtryk, og i forbindelse hermed hvordan forfatterens produktion blev modtaget af anmelderne. 1820-30-ernes kritik var i overvejende grad præget af et syn på kunsten og dens formål, som ligger tæt op af biedermeierholdningen, og som også kan karakteriseres ved begrebet poetisk realisme. Kunstens formål skal ifølge denne holdning være at afspejle virkelighedens guddommelighed og gøre det muligt for læseren at erkende det ideelle, dvs. det evige, det skønne og det poetiske i tilværelsen. Kunsten skal være virkelighedsskildrende, men kun hvis den beskrevne virkelighed kan formidle en indsigt i det poetiske – realismen skal altså styres af en søgen efter harmoni.

Dette kunstsyn ligger bag de fleste anmeldelser af Gyllembourgs fortællinger, og det sætter rammerne for, hvilke træk i forfatterskabet der vurderes positivt, og hvilke træk der kritiseres. Fortællingerne vakte stor interesse hos både publikum og kritik og blev i overvejende grad modtaget positivt, men der er også stærke kritiske indlæg mod bestemte sider af forfatterskabet. De fleste kritikere finder Gyllembourgs romaner gennemvævet af en harmonisk livsholdning, som formår at forene tilværelsens modsætninger i en højere enhed og derfor er i overensstemmelse med det grundlæggende krav om poetisk realisme. Fortællingerne roses for at give læseren indsigt i tilværelsens poesi, således at denne hæves til en friere og klarere Beskuelse af det Skjønnes Fremtræden i Livet, som en af anmelderne formulerer det.⁵ Forfatterskabets personer opleves som både sandt og poetisk beskrevet, især på grund af forfatterens evne til at anskuelliggøre det typiske – for kvindernes vedkommende kvindelighedens ide: det skønne, beskedne og barnlige. Det er tydeligt, at de fleste anmeldere roser de træk i Gyllembourgs kvindebeskrivelser, som er stereotype

og præget af et traditionelt kvindesyn, og anmeldernes kvindeholdning medfører ofte, at de læser hen over det realistiske og problematiserende i beskrivelserne. F.eks. ser en anmelder af *»Maria«* romanens hovedperson som udtryk for den »ædlestes Qvindelighed»⁷ og overser således fuldstændig romanens tragiske perspektiv og dens kritiske analyse af tidens holdning til kvindelig seksualitet.

Forfatterskabets moraliseren og forsøg på at opdrage læseren til et højere dannelsesnivea i de familiære samlivsformer og i selskabslivet stemmer ligeledes overens med de fleste af anmeldernes krav til kunstens formål. Flere understreger Gyllembourgs folkeopdragende funktion og ser det betydningsfulde i, at hun som en af de første inddrager det borgerlige hverdagsliv og den københavnske samtid i litteraturen. Hendes forfatterskab opfattes som vigtigt for borgerskabets forståelse af sig selv og for opdragelsen af mænd og kvinder til at indtage deres plads i det borgerlige samfund.

Mens kritikens positive holdning til Gyllembourgs fortællinger således var koncentret om deres moraliserende tendenser og om de realistiske træk, som var forenelige med det harmoniske grundsyn, så rettede den negative kritik sig mod brud på den poetiske realismes normer. På grund af kravet om mådehold i person- og miljøkarakteristik vendte kritikken sig mod skildringer af livsforhold og personer, der kunne betegnes som ekstreme. Det gik bl.a. ud over Gyllembourgs lange række af realistisk tegnede bipersoner, især hvis forfatteren ikke tydeligt distancerede sig fra deres ualmindelige personlighed. Anmelderne fandt f.eks. beskrivelsen af Anette i *»Ægtestand«* for yderliggående og dermed uforenelig med mådeholdsideologien. Kritikken var særlig hård, når det drejede sig om kvindelige normbrud, og det vakte således megen omtale og kritik, da Gyllembourg i en af sine romaner lod en kvinde iklæde sig mandsdragt og i skjul deraf handle selvstændigt uden for hjemmet.

»Ægtestand« var den af Gyllembourgs fortællinger, som